BİLGE KUTAD ANLATIYOR

TİTİR SÜRÜSÜ

BİR DEVENİN MACERALARI

PEDAGOG GÜLŞEN ÜNÜVAR

Resimleyen: Kübra Ceylan

ÖTÜKEN

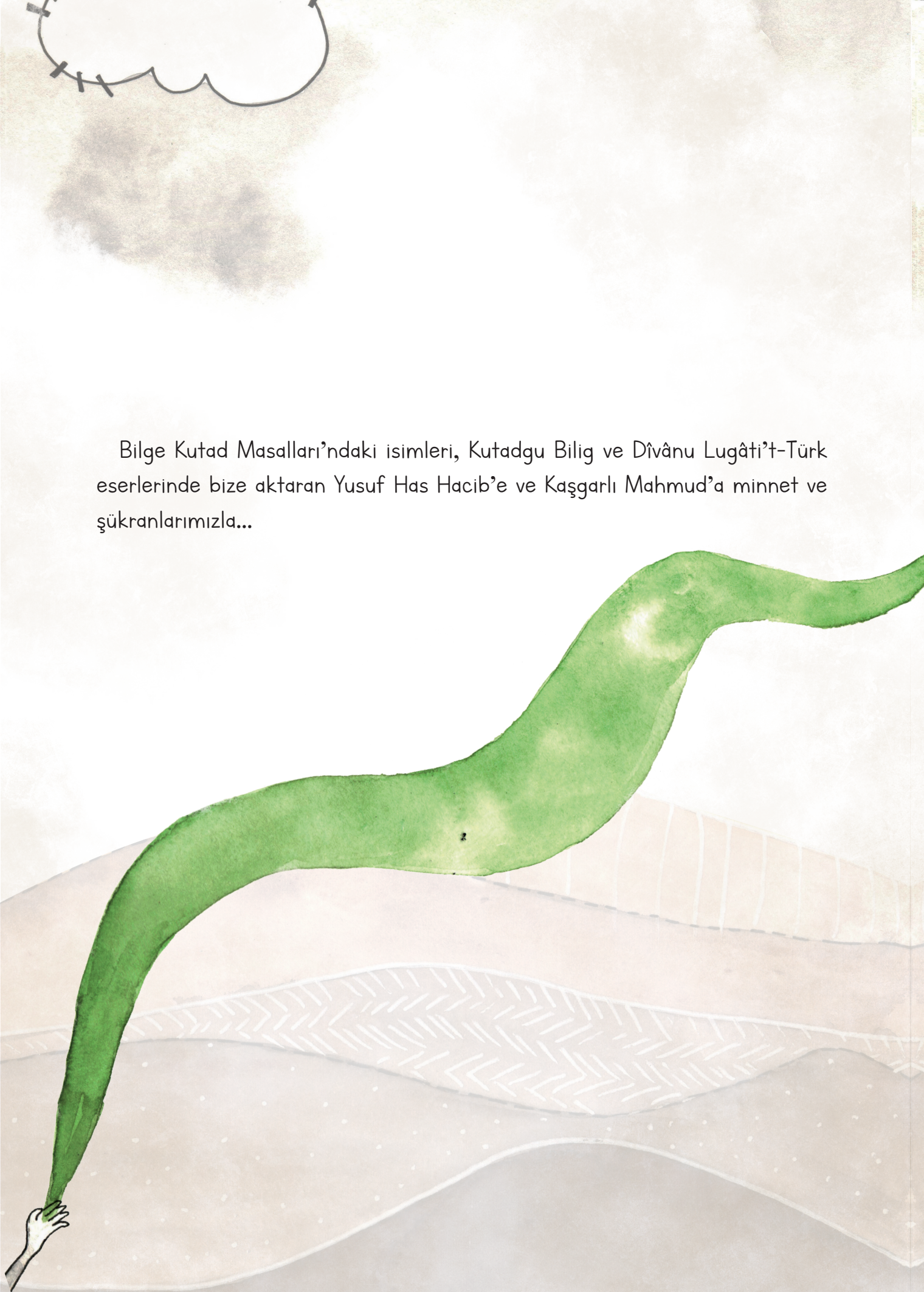

Bilge Kutad Masalları'ndaki isimleri, Kutadgu Bilig ve Dîvânu Lugâti't-Türk eserlerinde bize aktaran Yusuf Has Hacib'e ve Kaşgarlı Mahmud'a minnet ve şükranlarımızla...

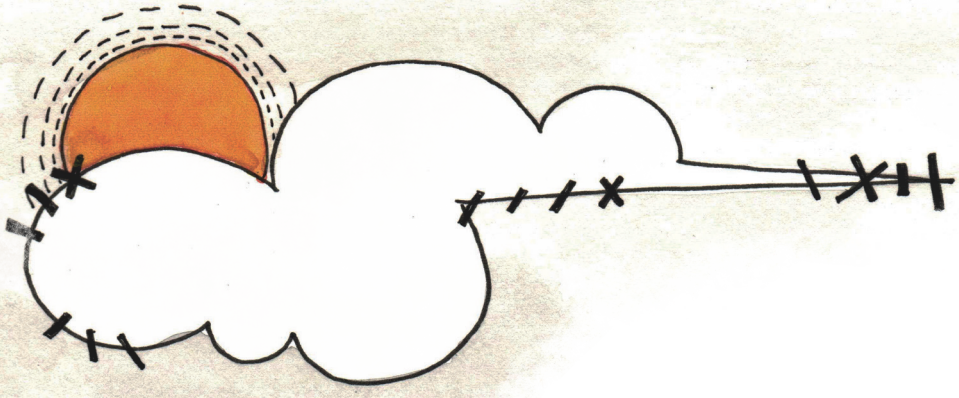

MASALDAN EVVEL

Kanattan hafif, tüyden ince bulutların içinden bir gün bir masal çıkageldi. "Merhaba! Benim adım Bilge Kutad." dedi. Altın değerinde öğütler ekledi her cümlesine. Vefa, sevgi bir de iyilik koymuştu nakışlı heybesine. Bütün çocukların kapısını tek tek çaldı. Çünkü onlara diyecek sözleri vardı. Sıra sıra hörgüçlü develer çıktı heybeden. Titir dediler adına çok ama çok önceden. Sırtlarına dünyanın yükünü sardılar. Gel gör ki günün birinde çaresiz kaldılar. İçlerinden biri ansızın kayboldu. Bakalım bu masalımız nasıl son buldu?

Heybenin içindeki diğer kahramanlar mı? Onlar da merhaba diyecekler sana. Ama sonraki masallarda...

Okuyan her güzel yürek kut bulsun. Çayına bisküvi banan tüm çocuklara armağan olsun.

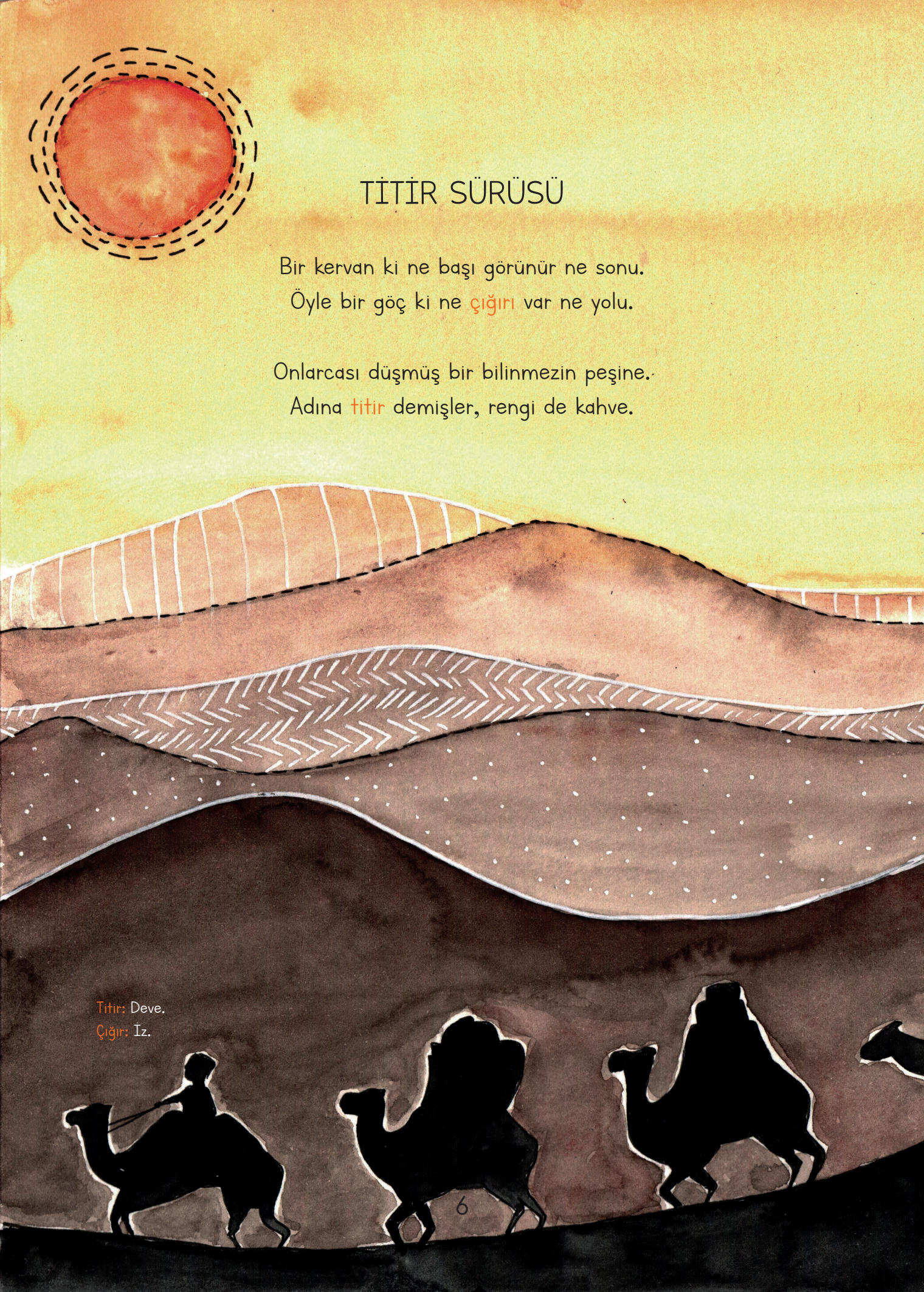

TİTİR SÜRÜSÜ

Bir kervan ki ne başı görünür ne sonu.
Öyle bir göç ki ne çığırı var ne yolu.

Onlarcası düşmüş bir bilinmezin peşine.
Adına titir demişler, rengi de kahve.

Titir: Deve.
Çığır: İz.

Havalar yavaş yavaş soğumaya başlamıştı Kösürge Yaylası'nda. Sonbahar gelince durulmazdı buralarda. Kurt kuş yavaş yavaş sıcak bölgelere çekilir, kışı huzur içinde geçireceği yerlere inerdi. Yüzlerce keçi sürüsü de başlarında çobanlarıyla birlikte bayır aşağı inişe geçip ovadaki ağılların yolunu tutardı. Herkesin bir görevi, bir sorumluluğu olurdu. Ancak en ağır yük, her zaman titirlerin sırtındaydı. Yük hayvanları olarak bilinen develerdi onlar ne de olsa.

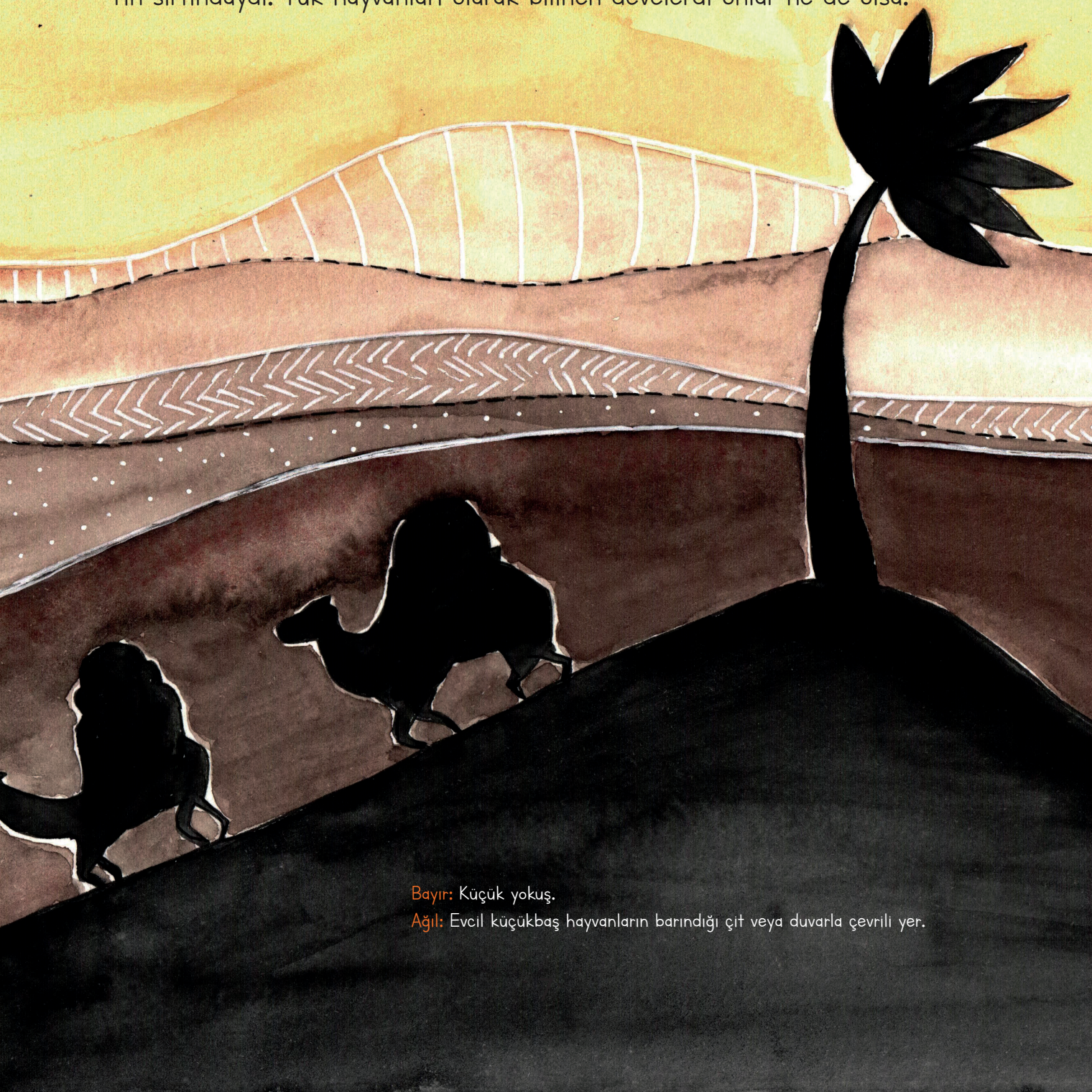

Bayır: Küçük yokuş.
Ağıl: Evcil küçükbaş hayvanların barındığı çit veya duvarla çevrili yer.

Çadırlar, çadırların içindeki yataklar, kilimler, örtüler, kap kacak, kılık kıyafet... Akla gelebilecek her eşya titirlerin sırtına sıkıca sarılırdı. Hatta yeni doğan bebekler, beşikleri ile birlikte asılırdı yüklerin üzerine.

Titir sürüsü yokuş aşağı inerken **çok zorlanmıştı** o gün. En arkada yürüyen sevimli potuklar, yaşanan zorluktan bîhaberdi. Güle oynaya, neşe içinde ilerleyen deve yavrularıydı onlar. Ayakları kayıp yere düşmeyi bile eğlence hâline getirmişlerdi. Dört ayakları yanlara açılıverdi mi oturup kalıyorlardı karınlarının üzerine:

"Loopp!"

Potuklar, tehlikenin farkında değildi. Anne babaları endişe içinde izlerdi olanları.

Yavruları düştüğü zaman onlara yardımcı olamamak **çok acıydı.** Sırtlarındaki yük ne eğilmelerine ne dönmelerine ne de koşmalarına izin veriyordu.

Bîhaber: Habersiz.

Kervanın en başında bir çoban vardı. Omzuna kadar gelen saçları ve upuzun boyuyla genç bir delikanlıydı. **Baş çobandı o!** Elinde çomağı, sırtında kepeneği, dilinde ıslığıyla işini layıkıyla yapardı.

Kepenek: Çobanların omuzlarına aldıkları dikişsiz, kolsuz, keçeden üstlük.

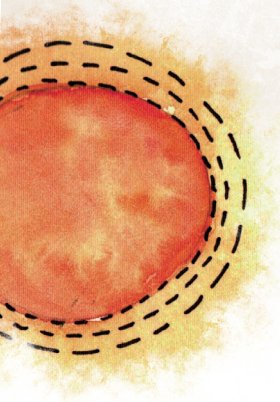

Az gitmiş uz gitmiş bu kervan.
Nihayet durmuşlar bir ovada, dizlerinde kalmamış derman.

Herkes her şeyi yolunda gidiyor sanmış.
Gelin görün ki çobanı, amansız bir korku almış.

Dağlar sarp geçitlerle doluydu. Sık ağaçların, birbirine geçmiş çalıların arasında **en güvenli yolu** bulmak gerekiyordu. Yaz boyu özenle besledikleri keçiler, onlarca kişinin geçim kaynağıydı ne de olsa. Başka çobanlar da vardı. Yan taraflarda yürüyen, arkadan gelen, oğlaklardan sorumlu olan... Ama asıl yetki baş çobandaydı. **Tüm kervan ona emanetti.**

Amansız: Acımasız.
Sarp: Dik, çıkması ve geçilmesi zor yer.

Keçilerin hemen arkasında titir sürüsü yürüyordu. Upuzun boyları ve güçlü bacaklarıyla kervanın gurur kaynağıydı onlar. Yan taraflarında ise konargöçer ahalisi yürüyordu: kadınlar, kızlar, gelinler, anne babalar, ihtiyarlar, gençler, yetişkinler, çoluk çocuk... **Tam bir bayram havasında gerçekleşiyordu göç.** Aylar sonra evlerine varacak, çocuklar okullarına başlayacak; yetişkinler konu komşuya, akrabaya kavuşacaklardı:

"Hoş geldiniz, sefalar getirdiniz." diye karşılayacaklardı konargöçerleri.

"Okulumuzu, arkadaşlarımızı çok özlemişiz." diyecekti çocuklar.

Ama bu öyle hemen olacak bir iş değildi. **Günler, belki de haftalar sürerdi** yayladan düze inmek. Köyler, kasabalar hatta şehirler geçerdi sürü.

Konargöçer: Bir yere sürekli yerleşmeyen.
Ahali: Halk.

Mola zamanlarında hayvanlar sularını içer, yemlerini yer, biraz da yatar dinlenirdi. Kadınlar imece usulü sofrayı kurar, ayranı yayıkta yayar, tüm obanın yemeğini hep beraber hazır ederlerdi:

"Haydi ahali! Buyurun sofra başına."

İmece: Birçok kişinin toplanıp el birliğiyle bir kişinin veya bir topluluğun işini görmesi ve böylece işlerin sırayla bitirilmesi.
Yayık: Tereyağı çıkarmak için sütün, yoğurdun içinde çalkalandığı kap.